

SÖZLÜ SUNUM

**YERLİ TÜRK KOYUN IRKLARIMIZ VE BUNLARDAN DAĞLIÇ'IN KORUNMA ÇALIŞMALARINA
BİYOİNFORMATİK YÖNTEMLERLE KATKIDA BULUNMA ÇALIŞMALARI**

Evren KOBAN*, Anıl DOĞAN[§], Alper DÖM[§], Halil EROL[#], İnci TOGAN^{§^}

*TÜBİTAK MAM GMBE, 41470 Gebze, Kocaeli

[§]Orta Doğu Teknik Üniversitesi Biyoloji Bölümü, 06531 Ankara

[#]Lalahan Hayvancılık Merkez Araştırma Enstitüsü, Samsun Karayolu 30. Km 06852 Ankara

[^]e-posta: togan@metu.edu.tr

Özet:

Değişen iklim ve küresel ısınma evcil hayvanların patojenlerinin de yayılımını etkilediğinden hastalıkların yayılımı artmaktadır. Özellikle yoğun seleksiyon sonucu üretilmiş yüksek verimli ırklar değişen iklim koşullara ve hastalıklara dayanıksızdır. Azalan hayvan sayısına karşın artan yiyecek ihtiyacı nedeniyle küresel ısınmanın çiftlik hayvanları üzerine etkilerinin araştırılması, çiftlik hayvanları gen kaynaklarının tespiti ve korunması Avrupa Birliği ve FAO'nun araştırma öncelikleri arasındadır.

Yeni arkeolojik veriler en eski koyun evcilleştirmesinin İç Anadolu'nun doğusu ile Kuzey Zagros Dağları'nın batısı olduğunu ortaya koymaktadır. Evcilleşme merkezine yakın populasyonlar ilk evcilleştirilmiş sürülerin yakın akrabaları olarak en fazla genetik çeşitliliğe sahiptir. Bu nedenle yerli koyun ırklarımız henüz tanımlanmamış verim, hastalıklara direnç, zor çevre koşullarına dayanıklılık, değişen çevre koşulları sonucunda ortaya çıkacak etmenlere uyum gibi özelliklerin alellerinin bulunabileceği az sayıdaki ırklar arasındadır ve sadece Türkiye için değil tüm dünya için önemlidir.

Tarım Bakanlığının listesindeki 22 yerli koyun ırkından 12 tanesi TÜRKHAYGEN-1 projesinde incelenmektedir. Tüm ırkların korunması büyük bir maliyet, organizasyon ve emek gerektirdiğinden kaynakların daha akıllıca ve etkin kullanımı için bir öncelik sırası oluşturmak gereklidir. Koban ve Togan (1999-2004) tarafından yapılan moleküler genetik çalışmalarda, incelenmiş yerli koyun ırklarından (n=11) Dağlıç'ın en eski evcilleşmiş koyunların yakın akrabası olabileceği görüşü oluşmuş ve literatür verileri ile de desteklenmiştir. Bu durum TAGEM tarafından halk elinde koruma altına alınan ilk ırklardan biri olan Dağlıç'ın korunması çalışmalarında genetik çeşitliliğin de korunmasına özen gösterilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Sunumda Dağlıç'ın korunması çalışmalarına biyoinformatik ve biyoteknolojik yöntemlerle nasıl katkıda bulunabileceği ile ilgili ön çalışma sonuçları ve öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: genetik çeşitlilik, genotiplendirme, yerli koyun ırkları, çiftlik hayvanları, DNA, koruma